

Göran Greider i Ivar-Lo:s idrottsfientliga fotspår

(Under rubriken "Tävlingsdriften går inte att avveckla" publicerad i Svensk Idrott nr 12, 1999.)

År 1931 gick med boken Jag tvivlar på idrotten författaren Ivar Lo-Johansson till frontalangrepp på idrotten. Författaren, kulturdebattören och chefredaktören för Dala-Demokraten, Göran Greider, tycker uppenbarligen att det är dags för ett nytt liknande angrepp. I förra numret av Svensk Idrott sade han bl a så här:

”Det vore dags för en kulturrevolution inom idrotten. Gamla sporter och grenar borde överges för nya fredligare former där tävlingsinstinkten inte är det centrala. Man brukar säga att idrottens grundidé har blivit korrumpad av doping och andra kommersiella intressen. Men jag tror snarare det är fel på själva idén från början. Det finns något oreflekterat i idrottens grundidé. Jag saknar en diskussion om vad vi håller på med.”

Det enkla svaret på frågan vad de aktiva i tävlingsidrott håller på med är förstås att de tillfredsställer sin tävlingsdrift. Detta är det centrala, men inte det enda. Det stora antalet motionsidrottare visar att människan också har ett av tävlingsdriften oberoende aktivitetsbehov. I tävlingsidrott blir naturligtvis båda dessa drifter eller behov tillfredsställda samtidigt. Två flugor i en smäll, eller snarare tre. Många sociala behov blir också tillfredsställda i samband med en tävling.

Men låt oss hålla oss till det centrala: tävlingsdriften, driften att mäta sig med andra. Jag ska ge mina svar på tre frågor som är fundamentala i diskussionen om tävlingsidrott. Greider har reflekterat för lite över dom. Frågorna är: 1) Kan vi göra oss av med tävlingsdriften?, 2) Vilka är egentligen skälen för att försöka finna "fredligare former" för tävlingsdriften?, 3) Visar sig tävlingsdriften bara i idrott?

1.

Tävlingsdriften är djupt rotad i den mänskliga naturen och omöjlig att ens på sikt avveckla. Den kan mycket väl vara i klass med våra behov av mat och sex. Människan var från början ett flockdjur, och de flockar vars individer hade en stark drift att mäta sig med varandra i fråga om styrka, snabbhet och förmåga att använda jakt- och krigsredskap fick rimligtvis en bättre organisation och en evolutionär fördel. Även om vi idag kan bortse från tävlingsdriftens ursprungliga funktion, så finns driften där i alla fall. Vi låter den leva ett eget liv i tävlingsidrotten, men det är ju inte konstigare än att vi numera låter sexualdriften leva ett liv som endast marginellt är knutet till dess ursprungliga funktion, fortplantningen. Greider förhåller sig till tävlingsdriften som påven till sexualdriften.

2.

Att det är fåfängt att försöka avskaffa tävlingsinstinkten innebär naturligtvis inte att det också är fåfängt att försöka tillfredsställa den i andra former än de vi nu har. Men vilka är då skälen för att som Greider vilja avskaffa alla sporter vars former inte är fredliga? En sekulariserad människa kan såvitt jag förstår bara ha ett grundläggande moraliskt skäl mot att en annan människa försöker tillfredsställa någon av sina drifter eller grundläggande behov: Om driftstillfredsställelsen skadar en annan person så kan den inte tillåtas. Denna princip kan tillämpas t o m på aggressionsbehov.

I några idrotter har aggressionsmoment en ganska stor plats i tävlingarna, men så länge ingen skadas kan inte jag se att denna aggressionsutlevelse bör förbjudas. Jag vill ha internationellt förbud mot boxning utan handskar och huvudskydd, men accepterar reservationslöst boxning med dessa skydd. Jag skulle vara emot modern ishockey om den spelades utan skydd, men tycker mycket om den som den nu ser ut. Greider ställer frågan fel. Frågan är inte om formerna för en viss idrott är lite krigiska eller helt fredliga; frågan är om formerna för idrotten i fråga är sådana att dess utövare normalt kan få bestående men eller inte.

3.

Det är ett stort misstag att tro att tävlingsinstinkten bara får sitt utlopp vid regelrätta tävlingar. Vårt samhälle har på flera områden informella tävlingar i vilka deltagarna har en minst lika stark tävlingsdrift som elitidrottare. Kulturarbetarkretsar är bara ett av många möjliga exempel. Naturligtvis är det inte så att författare enbart vill tävla, men det vill inte heller idrottsutövare. Helt oberoende av sin tävlingsdrift har de flesta författare ett ovanligt stort uttrycksbehov. Men på motsvarande sätt så tycker de flesta idrottsutövare oberoende av sin tävlingsdrift ovanligt mycket om att utöva sina respektive idrottsaktiviteter.

Min poäng är inte att säga att t ex teater och fotboll är samma sak. Det är dom inte alls. Och för publiken tillfredsställer de helt olika saker. För teaterpubliken är inte tävlingsmomentet mellan skådespelare och olika teaterensembler intressant, utan det som gestaltas på scenen. Men för en fotbollspublik är ofta tävlingsmomentet lika centralt som för spelarna. Men denna stora skillnad kan inte få dölja det faktum att den person som konsekvent syftar till att ändra formerna för alla verksamheter där tävlingsinstinkten spelar en stor roll, den personen måste också försöka förändra det etablerade kulturlivet.

Personligen är jag helt övertygad om att professionella kulturdebattörer lever ut sin tävlingsinstinkt i lika hög grad som professionella idrottsutövare gör det. Inte minst de kulturdebattörer som tycker att tävlingsdriften är syndig.

Ingvar Johansson, Umeå